

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Covid-19 Salgın Sürecinde Teleworking Sistemi ile Çalışmanın ve Sosyal Medyayı Etkin Kullanmanın Çocuklu Çiftlerde Aile İçi İletişim Üzerine Etkisi: Nitel Bir Çalışma

The Effect of Teleworking and Active Social Media Use on Intra-Family Communication of Parents During Covid-19 Pandemic: A Qualitative Study

Eylem ÇELİK ERHAN¹, Seda Gökçe TURAN²

¹ Pendik Türk Telekom Murat Merter Mesleki Teknik Anadolu Lisesi, eylem_5@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-9756-0925

² Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu, sedagokce.turan@vsh.bau.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-6563-1378

Başvuru: 04.08.2021
Kabul: 25.09.2021

Atıf:
Çelik-Erhan, E. ve Turan, S.G. (2021). Covid-19 salgın sürecinde teleworking sistemi ile çalışmanın ve sosyal medyayı etkin kullanmanın çocuklu çiftlerde aile içi iletişim üzerine etkisi: Nitel bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1351-1369. DOI: 10.33417/tsh.978627

ÖZET

Bu araştırma, Covid-19 Pandemisi sürecinde Teleworking (uzaktan/evden çalışma) sisteminin ve sosyal medyayı etkin kullanmanın çocuklu çiftlerde aile içi iletişimi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu, kartopu örneklem yöntemiyle belirlenmiş olup, İstanbul İlinde ikamet eden, 20 erkek, 20 kadın olmak üzere 40 yetişkin, evli ve çocuklu bireyden oluşmaktadır. Veriler sosyo-demografik form ve yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin toplanması aşamasında nitel araştırma desenlerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Ayrıca görüşmeler çevrimiçi platformlarda, canlı görüşmeler ile yüz yüze yapılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi ve kategorizasyon yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın içerik analizi; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması olmak üzere dört kategoride incelenmiştir. Bir araya getirilen veriler daha önceden oluşturulan kavramsal temalarla ilişkilendirilmiştir. Araştırmada, Covid-19 Pandemisi döneminde değişen iş, eğitim ve aile yaşamına, çift ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin "yeni normale" alışmaları, bu süreçte yaşadıkları ruhsal, sosyal ve ekonomik durumlar ile süreci en az zararla atlatabilmenin yollarını bireylerin diğer aile bireyleriyle birlikte aşmaya çalıştıkları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Uzaktan çalışma, aile içi iletişim, covid-19 pandemi, sosyal medya

ABSTRACT

Present study aims to examine the effects of Teleworking and active media use on parents and intra-family communication during Covid-19 Pandemic. The participants were chosen with snowball sampling technique, from married couples with children who live in Istanbul. The sample group consisted of 20 males, 20 females; 40 participants in total. The data were collected from socio-demographic form and by semi-structured in-depth interviews. The interviews were conducted at online platforms and alive. Besides, all interviews were made as both online and face-to-face. The interviews were recorded with the permission of the participants; these records were listened and decoded. Categorization technique was used for analyzing the quantitative data. As a result of the study it is found that participants tried to adapt themselves to new working, education and family life, get accustomed to "new normal" as couples and parents and cope with psychological, social and economic failures they face during Covid -19 with the support of their families' members.

Keywords: Teleworking, remote working, pandemic, social media, intra-family communication

GİRİŞ

2019 yılı sonlarında Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkmış ve tüm dünyaya yayılmış olan Covid-19 virüs salgını Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 30 Ocak 2020 tarihinde uluslararası kamu sağlığı acil durumu, 11 Mart 2020 tarihinde de pandemi olarak ilan edilmiştir (Akca ve Küçükoğlu, 2020). Covid-19 Pandemisi nedeniyle, tüm dünyada kısmi ya da tam zamanlı sokağa çıkma yasakları ilan edilerek bu bilinmez virüsün bulaşıcılığını engelleyecek önlemleri tüm dünya ülkeleri almaya başlamıştır. Bu süreçte bulaşın insandan insana geçmesini engellemek için de insanlar arası teması tamamen engelleyecek tedbirler alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda; ülkeye gidiş-gelişlerin durdurulması, eğitime ara verilerek eğitimin uzaktan (online) eğitim şeklinde devam edilmesine, beyaz yakalı çalışanlar başta olmak üzere evden/uzaktan ya da esnek/dönüşümlü çalışma modelinin benimsenmesi, karantina uygulamaları, sokağa çıkma yasakları 2020 yılının Mart ayı itibarıyla dünya genelinde ortaya çıkan ve bölgesel olarak devam eden önlemler olarak insan hayatında önemli değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda şüphesiz ki özellikle çocuklu aileleri en çok etkileyen durumlardan birisi de anne-babaların uzaktan çalışma (Teleworking) statüsüne geçmesidir. Teleworking çalışma sistemi; evden çalışma, uzaktan çalışma gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır (Serinikli, 2021; Akbaş-Tuna ve Türkmendağ; 2020). Bu çalışmada kavram karmaşasına sebep vermemek için "uzaktan çalışma" ifadesi kullanılacaktır. Pandemi öncesinde de bazı sektörlerde uygulanan uzaktan çalışma modeli, pandemi sürecinde hastalıktan korunabilmek, hastalığın bulaşıcılığını önlemek ve iş sektörünün devamını sağlamak için çok daha önemli bir iş modeli haline gelmiştir. Uzaktan çalışma, çalışanların merkez ofislerinden veya üretim tesislerinden uzak yerlerde çalıştıkları, iş arkadaşlarıyla kişisel temasının olmadığı, ancak bilişim teknolojisi araçları ile onlarla iletişim kurabildiği esnek bir çalışma düzenlemesi olarak tanımlanmaktadır (Sarbu, 2018). Uzaktan çalışma sistemi ile çalışanlar açısından iş hayatı ve özel hayat arasındaki dengeyi kurmak zorlaşmakta sınırlar bulanık hale gelmektedir (Sarker, Suprateek, Sarker, Xiao ve Ahuja, 2012). Bunun yanı sıra çalışanların ruh sağlığı açısından da olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Uzaktan çalışan bireyler yüz yüze çalışan bireylere göre daha fazla kaygılı hissettiklerini belirtmektedirler (Maruyama, 2012). Aile içi iletişim açısından bakıldığında ise her ne kadar özel hayat ile iş hayatı arasındaki dengenin kurulmasının zorluğundan dolayı uzaktan çalışma aile içi iletişim açısından riskli olarak görülse de (Wheatley, 2012) aynı zamanda aile içi ilişkileri pekiştiren ve destekleyen özelliğinin de bulunduğu savunulmaktadır (McDaniel, Adam, Galovan ve Drouin, 2020). İngiltere merkezli global sosyal medya ajansı "We Are Social" ve sosyal medya depolama aracı olan "Hootsuite"nin ortak yayınladığı Nisan 2020 Dijital Raporuna göre Covid-19 Pandemi döneminde bilgisayar veya video oyunları oynamak için önceki dönemlere oranla %35 daha fazla zaman harcanmaktadır. Ayrıca bilgisayar veya video oyunları oynama davranışının salgın sona erdikten sonra bile %10 oranında yeni davranış olarak devam etmesi beklenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne göre, sosyal izolasyon ve karantina sürecinde video oyunları rahatlatmanın bir yolu olsa da oyunlarla normalden uzun süre zaman geçirmek cazip gelebilir ve bununla birlikte gençler için yeni davranışsal bağımlılıklar ortaya çıkabilir (Aktaş & Bostancı Daştan, 2021). Bu durum

ise ailelerin sadece pandemi döneminde uzaktan çalışma ile “yeni normal” e uyum sağlamaya çalışmalarının yanı sıra pandemi sonrası çocuklarında ortaya çıkabilecek bu tarz davranışsal problemler için kaygılanmasına sebep olacağı düşünülmektedir. Bu kısımda “yeni normal” kavramını biraz açmak gerekebilir. Çebi (2020) normal tanımının toplumsal yaşamı düzenlemekteki etkisini vurgulamış ve toplumdan topluma, zaman ve mekâna göre farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Karakaş (2020) ise yeni normal kavramının yeni davranışlar, yeni tutumlar ve yeni etkileşim biçimleri olduğunu ifade etmiştir. Covid-19 Pandemisi sürecinde ise uzaktan çalışma ve uzaktan eğitim ile dijital ortamlardan iş ve eğitimin yürütülmesi yeni normal haline gelmiş ve buna bağlı olarak da online oyun oynama davranışının ve sosyal medya kullanımı artmıştır. Pandemi öncesindeki “normal”de teknolojik araçlar eğitim ve iş yaşamını desteklerken, yeni normalde eğitim ve iş yaşamı tamamen teknolojik araçlar ile sürdürülmüştür. Bu noktada, sürekli çevrimiçi olmak aileyi ve aile içi rollerin de ihmal edilmesine neden olabilir. Sosyal medya veya diğer dijital ortamlarda çok fazla zaman geçirilmesi bir eş olarak da sorumlulukların alınmamasına neden olarak evlilikleri sarsmakta ve ilişkide sorunlara neden olabilmektedir. Ayrıca bu durum, okul çağındaki çocuk için de akademik başarının düşmesine neden olabilir. Doğal olarak sadece pandemi sürecinde değil pandemi sonrasında da uzaktan çalışmanın aile içi iletişim ve etkileşim üzerinde etkisinin incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Konunun çok yeni olması dolayısıyla uzun vadeli etkilerinin araştırılması gereklidir. Bu nedenle bu araştırmanın uzun vadeli etkilerin araştırılması için yardımcı olacağı düşünülmektedir. Tüm bu bilgilerin ışığı altında bu çalışmanın amacı pandemi sürecinde uzaktan çalışmanın evli ve çocuklu çiftlerin aile içi iletişimlerine etkisini ve yine pandemi sürecinde sosyal medya kullanım sıklığını incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırma soruları ise şu şekildedir:

- Pandemi sürecinde evli ve çocuklu bireyler uzaktan çalışmanın aile içi iletişime etkisini nasıl tanımlamaktadırlar?
- Pandemi sürecinde evli ve çocuklu çiftlerin sosyal medya kullanım pratiklerinde bir değişim olmuş mudur?

YÖNTEM

Bu araştırma, pandemi sürecinde uzaktan çalışan evli ve çocuklu bireylerin aile içi iletişime etkisini ve sosyal medya kullanım pratiklerini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda, veri kaynaklarının sınırlı olması, veri toplama araçlarının yapısı ve yapılan analizlerin özelliği nedeniyle araştırma örnekleminin geniş olması çok da mümkün değildir. Bu tarz araştırmalarda örneklem büyüklüğü belirli bir kural çerçevesinde belirlenmemekte; örneklem araştırmanın desenine, araştırma amacına, problemine ve araştırma için yeterli zaman ve kaynaklara göre farklılık göstermektedir (Buran, 2015). Bu araştırmada da nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılarak nitel araştırma çeşidi olan “durum çalışması” deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin

kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türü olarak tanımlanabilir. Durum çalışması ise; bir sınıf, bir mahalle, bir örgüt gibi doğal bir çevre içinde gerçekleştirilir ve çalışmaya konu olan ortam veya olayların bütüncül bir yorumunu hedefler (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada bir nitel çalışma türü olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubu ise kartopu örnekleme yönteminden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu çalışmada katılımcılara sosyal medya aracılığıyla yapılan duyurular ile ulaşılmış, gönüllü olan katılımcıların referansı ile diğer katılımcılara ulaşılmış, böylece çalışmanın örneklem grubu oluşturulmuştur.

VERİLERİN ANALİZİ

Bu çalışmada toplanan verilerin analizinde 'İçerik Analiz' metodu kullanılmıştır. İçerik analizinin temel hedefi elde edilen bulguları açıklayabilecek kavramlara ulaşmaktır. Temaların saptanması bu aşamada önemli bir yer tutar. Bu durumda verilerin içinde örtük olan söylemler açığa çıkarılmaktadır. İçerik analizinin kökeninde yapılan işlem, benzer verileri, araştırmacının belirlediği temalar etrafında toplayıp, okuyucunun anlayabileceği biçimde yorumlamaktır (Özdemir, 2010). Araştırma verileri İçerik analizinde dört evrede şekillenir. Bunlar: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklindedir. Bu esnada oluşturulan kodlar peyderpey değiştirilebilir. Yeni kodlar oluştuğunda kod çizelgesi daha zengin hale gelir. Kodlamanın özü araştırmacının hedefine ve konunun durumuna göre farklılaşabilir. Daha çok cümle ya da paragraf kodlamaya temel oluşturur. Aynı zamanda elde edilen bilgilerin hepsinin kodlanması şart değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada, oluşturulan ana temalar altında bir araya getirilen kodlar, veriler sonucu ortaya çıkan birbirine yakın ifadelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelmiştir. Meydana gelen kodlar anlamlarına göre bir araya getirilerek, kodların alt temaları düzenlenmiştir. Alt temalar araştırmacı tarafından kendi yorumunu katmadan oluşturulup bulgular halinde sunulmuştur. Bu bulgular, yine yorumsuz olarak tablo haline getirilmiştir. Bütün katılımcıların düşünceleri ve görüşleri ifade edilmeye çalışılmıştır. Bulunan ve anlamlı kategoriler altında oluşturulan kodların bir araya gelmesi meydana çıkan alt temalar ve bu alt temalar bir bütün olacak şekilde tablo oluşturularak verilmiş, tablo da aynı zamanda katılımcıların sıklık değeri ile katılımcıların bazı örnek düşüncelerine yer verilmiştir. Her bir tablonun alt kısmında oluşan bulgular nesnel olarak aktarılmıştır. Yine belirlenen alt temalar şekiller ile gösterilip yorum yapılmadan betimlenmiştir. Her alt temaya karşılık gelen kategoriler şekil ile gösterilip nesnel biçimde ilişkilendirilip, açıklanmıştır.

GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Nitel araştırmalarda geçerlilik, araştırmacının üstünde araştırma yaptığı konuyu olduğu haliyle, olabildiğince nesnel gözlemesi anlamında kullanılmaktadır (Özdemir, 2010). Araştırma sürecinde aynı anda, bire bir görüşmeler yoluyla doğal olarak gözlem yapma, kişilerin söylemlerine olduğu gibi aktarmak, nitel araştırmada geçerliliği oluşturan önemli bir özelliktir. Bu çalışmada da geçerliliğin bir özelliği olarak, veriler direkt bire bir görüşmeler biçiminde bir araya getirilmiştir. Bir araya getirilen bu veriler nesnel biçimde direkt alıntılara yer verilerek açık bir şekilde yazılmıştır. Bu çalışmada iç

geçerliğı sağlamak amacıyla bir araya getirilen veriler önceden meydana gelen kavramsal temalarla bağdaştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara nasıl ulaşıldığı açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Dış geçerlik içinse araştırma aşamalarının detaylandırılması yapılmıştır. Şayet bir çalışmanın sonuçları benzer ortamlara ve durumlara genellenebiliyor ise bu araştırmanın dış geçerliğinin olduğunu gösterir. İç güvenilirlik önlemi olarak, betimsel yaklaşım kullanılmıştır. Dış güvenilirlik anlamında ise araştırmacılar alan/literatür taraması yapmış olup, uzaktan çalışan kişilerle ilgili araştırma yapılan makaleden yola çıkarak açık uçlu sorular hazırlamıştır. Oluşturulan sorular alanında uzman 3 Doktor Öğretim Üyesine incelenmiş ve bu bağlamda kapsam geçerliliği için de onayları alınmıştır. Yüz yüze/online yapılan görüşmeler de onam formu en az biri evden/uzaktan çalışan bireylere hem okunmuş hem de “Whatsapp” üzerinden gönderilmiştir. Ayrıca her katılımcıya çalışmanın gönüllülük esasına bağlı olarak gerçekleştirileceği, her hangi maddi bir ödemenin yapılmayacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir.

BULGULAR

Çiftlerden en az birisinin uzaktan çalışan bireylerden oluşan araştırmada, elde edilen bulgular içerik analizine tâbi tutulmuş; “Uzaktan çalışmanın aile içi ilişkiler üzerindeki etkisi” ve “Covid-19 Pandemisi sürecinde sosyal medya kullanım pratiklerinin aile içi ilişkilere etkileri” olmak üzere iki ana tema önceden oluşturulmuştur. Ana temalardan yola çıkarak, katılımcıların ifadeleri doğrultusunda alt temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın bulguları sosyo-demografik veriler, temalar ve alt temalar şeklinde oluşturulup literatürdeki veriler ışığında tartışılmıştır.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Çiftlerden en az birinin uzaktan çalışma sistemi ile çalışan ve çocuklu bireyden sağlanan verilerin değerlendirmesi sonucu elde edilen bulgular ışığında cinsiyet, yaş, kaç yıllık evli oldukları, eğitim durumları, meslek durumları, aylık gelirleri, tablolar şeklinde belirtilmiştir.

Tablo 4.1: Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımı

Yaş Dağılımı	n	%
21-30	1	2,50
31-40	18	45,00
41-50	21	52,50
Toplam	40	100,00
Cinsiyet	n	%
Erkek	20	50,00
Kadın	20	50,00
Toplam	40	100,00

Tablo 4.1'de görüldüğü gibi katılımcılardan 1 (%2,5)'i 21-30 yaş aralığında, 18 (%45) 31-40 yaş aralığında, 21(%52,5)'inin ise 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcılar görüşmelere karı-koca olarak katıldıkları için cinsiyet dağılımında yüzde 50 homojenlik elde edilmiştir.

Tablo 4.2: Katılımcı Çiftlerin Evlilik Süreleri

Evlilik süresi	n	%
4	1	5,00
6	2	10,00
8	3	15,00
9	1	5,00
10	1	5,00
11	1	5,00
14	2	10,00
16	1	5,00
17	1	5,00
19	2	10,00
20	1	5,00
21	2	10,00
25	1	5,00
30	1	5,00
Toplam	20	100.0

Tablo 4.2'de katılımcıların evlilik sürelerine bakıldığında, 4 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5), 6 yıllık evli olan çift sayısı 2(%10), 8 yıllık evli olan çift sayısı 3(%15), 9 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5), 10 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5), 11 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5), 14 yıllık evli olan çift sayısı 2(%10), 16 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5), 17 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5), 19 yıllık evli olan çift sayısı 2(%10), 20 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5), 21 yıllık evli olan çift sayısı 2(%10), 25 yıllık evli olan çift sayısı 1(%5) ve 30 yıllık evli olan çift sayısının da 1(%5) olduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığında çiftlerin evlilik süresi bakımından homojen bir dağılım göstermediğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.3 Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Eğitim Seviyesi	N	%
Lise	1	2,50
Lisans	29	72,50
Yüksek Lisans	10	25,00
Toplam	40	100.00

Tablo 4,3'de katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında lise mezunu 1 (%2,5), lisans mezunu 29 (%72,5) ve yüksek lisans mezunu sayısının da 10 (%25) olduğu bulunmuştur. Bu tabloda da anlaşıldığı üzere katılımcıların en az lise seviyesinde eğitim düzeyine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.4 Katılımcıların meslek durumları

Meslek	n	%
Memur	34	85,00
Serbest Meslek	3	7,50
Asker	1	2,50
Mühendis	1	2,50
Emekli	1	2,50
Toplam	40	100.00

Tablo 4.4 incelendiğinde katılımcıların meslek durumlarına bakıldığında; katılımcılardan memur olanların sayısı 34 (%85), serbest meslek sayısı 3(%7,5), asker olan sayısı 1(%2,5) mühendis sayısı 1(%2,5) ve emekli olan kişi sayısının da 1(%2,5) olduğu görülmektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tema 1: Uzaktan çalışma sisteminin aile içi ilişkilere etkisi

Tablo 4.5: Uzaktan Çalışma Sisteminin Aile İçi İlişkilere Etkisi İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi (Alt Tema-1)

Alt Tema-1	Kodlar	F	Veriler
Uzaktan çalışmanın aile bireylerinin ruh sağlığına olan etkileri	Duygu durumu	19	<p>“bu süreç aileleri bir birine düşürüyor biraz çünkü başka bir ekinlik yok, ev içerisinde dışarıya çıkamıyorsunuz, hava alamıyorsunuz, gezemiyorsunuz sürekli yüz yüze ister istemez insanın sınırlarına baskı oluşturuyor”(K2.)</p> <p>“çocuklarında psikolojisi bozuluyor sizin de işte ailemden çalışıyorum psikolojisi yerleşiyor...”(E3.)</p> <p>“....hiç bir işe yaramadığımı, böyle boşa kürek çekiyormuş gibi hissettim”(K4.)</p> <p>“....arkadaşlarımı göremediğim, onlardan yoksun kaldığım için üzüldüğüm”(K5.)</p> <p>“20 yıllık meslek hayatımın en zor dönemiydi”(K6.)</p> <p>“..ben çok sıkıldım”(K7.)</p> <p>“....çocuklara ulaşamadığım için stres yaşamama da neden oldu”(K13.)</p>

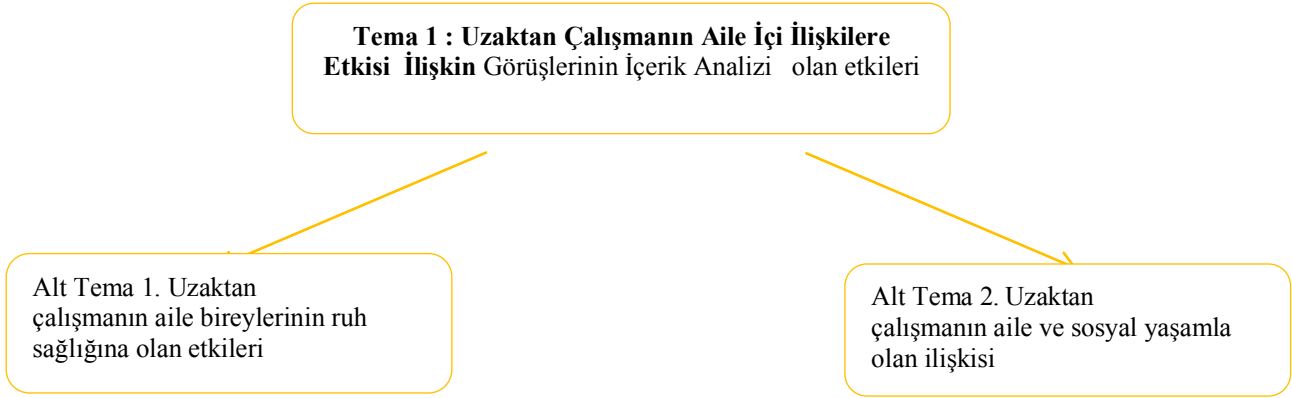
Güvende olma hissi	7	<p>“...hani evden yaptığımız için sosyal izolasyon açısından diğer meslekler mutlaka gidiyorlar esnek çalışma saatleri olsa da bir şekilde evden çıkıyorlar, biz herhangi bir şekilde çıkmıyoruz”(K8.)</p> <p>“ben evde kendimi rahat hissettim doğrusu”(K10.)</p> <p>“... Aslında evde geçirdiğimiz vakitte sadece temas etmiyoruz”(K12.)</p> <p>“...ev içerisinde olmak biraz da rahatlatıcıydı”(E15.)</p> <p>“...evde şahsım adına söyleyeyim evet güvende hissediyorum”(K16.)</p>
Ölüm ve hastalık korkusu	10	<p>“...insanlar birden bire bayılıp düşüyor, insanlarda ölüm korkusu, öldükten sonra çocuğuma ne olacak korkusu...”(K.3.)</p> <p>“...anne-babamıza bir sıkıntı olursa ne yaparız düşüncesi...”(E12.)</p> <p>“...bu süreçte benim babam akciğer kanseriydi yanına gitmeye bile korktuğumuz dönemler oldu...”(E15.)</p> <p>“benim için en kötüsü oldu ya gidemedim mesela amcam da vefat etti işte amcamın çocukları vefat etti, hiçbir tanesine gidemedik,.....zaten hayatımız berbat oldu.”(E17.)</p>
Motivasyon	5	<p>“....iş anlamında hani motivasyonu düşüren bir şey çünkü.....”(K5.)</p> <p>“30 dakikalık bir zamanda çocukların motivasyonunu sağlamak...”(E18.)</p> <p>“...çocuklar çok demotive bundan dolayı bende demotive oluyorum”(K19.)</p>
Hijyen ve temizlik	3	<p>“...normalde akşamdan akşama temizlik yapardı şimdi akşamdan sabaha temizlik yapıyor, akşam bir yapıyor, sabah kalktığına tekrar yapıyor”(E2.)</p> <p>“...daha çok gözüne batmaya başladı, daha çok temizlik yapıyor...”(E3.)</p> <p>“...kapıdan içeriye girdiğimde ‘hoş geldin babacım hadi önce ellerini yıka, ağzına sprey sıkacağım’ diyor”(E16.)</p>
Yalnızlaşma/bireyselleşme	8	<p>“...yalnız kalmak, arkadaşlarını özlemek, yani aslında...”(K1.)</p> <p>“insan yalnızlığa da alışıyor, alışmak da istemiyorum....”(E2.)</p> <p>“...duygularda uzak, insanlardan uzak, insan daha mutsuz oluyor, yani bireyselci yaşam...”(E19.)</p>

Tablo 4.5: Uzaktan Çalışma Sisteminin Aile İçi İlişkilere Etkisine İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi (Alt Tema 2)

Alt Tema-2	Kodlar	F	Veriler
Uzaktan çalışmanın aile ve sosyal yaşamla olan ilişkisi	Sosyal izolasyon	20	<p>“sosyal izolasyon maalesef önümüzdeki süreçte çok büyük sıkıntılarla yüz yüze olacağımızın bu sosyal izolasyonun sıkıntılarıyla başa çıkmak için uğraşacağımızı...”(E6.)</p> <p>“...izolasyon olmasaydı herkes korona olurdu”(E7)</p> <p>“...sadece telefonla zaten komşuluk ilişkisi bitti, hiç görüşmüyorum”(K17)</p>
	Empati	6	<p>“...işimizle ilgili birbirimize daha fazla saygı duymayı ya da daha fazla zaman tanımayı öğrendik”(K1)</p> <p>“...yaptıklarına bir bir şahit olmak belki bende bu hissi uyandırmış olabilir”(E14)</p> <p>“..beni daha iyi anladığını hissettim”(K6)</p>
	Aile içi roller	14	<p>“...evde kaldığımız bu süre zarfında tam böyle yüzde yüz anne ve kadın rolüne cidden büründüm yani hiç yapmadığım yemekleri yapmaya başladım, ne bilim dolapların içini düzeltmek gibi...”(K11)</p> <p>“..ev hanımı gibi ev hanımı modu edindi kendiliğinden çünkü evde olunca biraz daha artıya gelmiş gibi gözüküyor...”(E3)</p> <p>“..bir çok rolü aynı anda yapmak sıkıntı oldu”(K18)</p>
	Yatarak para kazanma düşüncesi	26	<p>“..rahatsız yatıyorsunuz, zaten hep evdesiniz”(K4)</p> <p>“..hiçbir şey yapmadan para kazanıyor”(E12)</p> <p>“..işte çok rahatlar ,yata yata para kazanıyorlar”(K15)</p>
	Kilo alma	3	<p>“..zaten kilo aldım..”(E12)</p> <p>“...kilo almanıza kadar her şeyde...”(K18)</p> <p>“..bir şeyler yiyeyim içeyim derken kiloda alıyorsunuz..”(K17)</p>

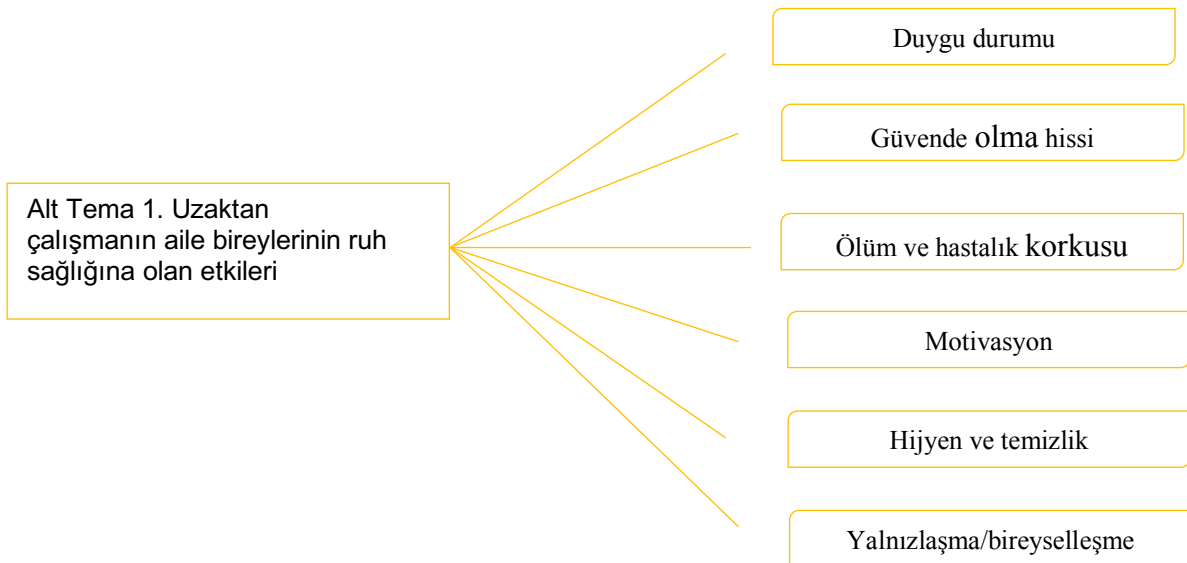
	Kaliteli zaman geçirme	18	<p>“...normal zamandan daha çok kitap okudum, işte akşamları eşimle hep kafamızdan geçen ama bir türlü izlemediğimiz filimler diziler vardı onları izledik..”(E1)</p> <p>“...kısıtlamalardan beri hafta sonu eşimle kızım ile daha fazla vakit geçiriyorum, daha çok şey paylaşıyorum”(E16)</p> <p>“..ilk defa uzun süredir güne bir yıl başı geçirdik, keyif yürüyüşleri yapıyoruz”(E17)</p>
--	------------------------	----	--

Tablo 4.5 'de görüldüğü üzere katılımcıların görüşlerinin içerik analizi sonucunda “Uzaktan Çalışma Sisteminin Aile İçi İlişkilere Etkisi İlişkin Görüşlerinin İçerik Analizi olan etkileri “ temasının iki alt teması ortaya çıkmıştır. Bunlar; Alt Tema 1: “ Uzaktan çalışmanın aile bireylerinin ruh sağlığına olan etkileri “, Alt Tema 2: “Uzaktan çalışmanın aile ve sosyal yaşamla olan ilişkisi “. Bu alt temaların gösterimi Şekil 4.1, Şekil 4.2 ve Şekil 4.3'de verilmiştir.

Şekil 4.1: Uzaktan Çalışmanın Aile İçi İlişkilere Etkisi

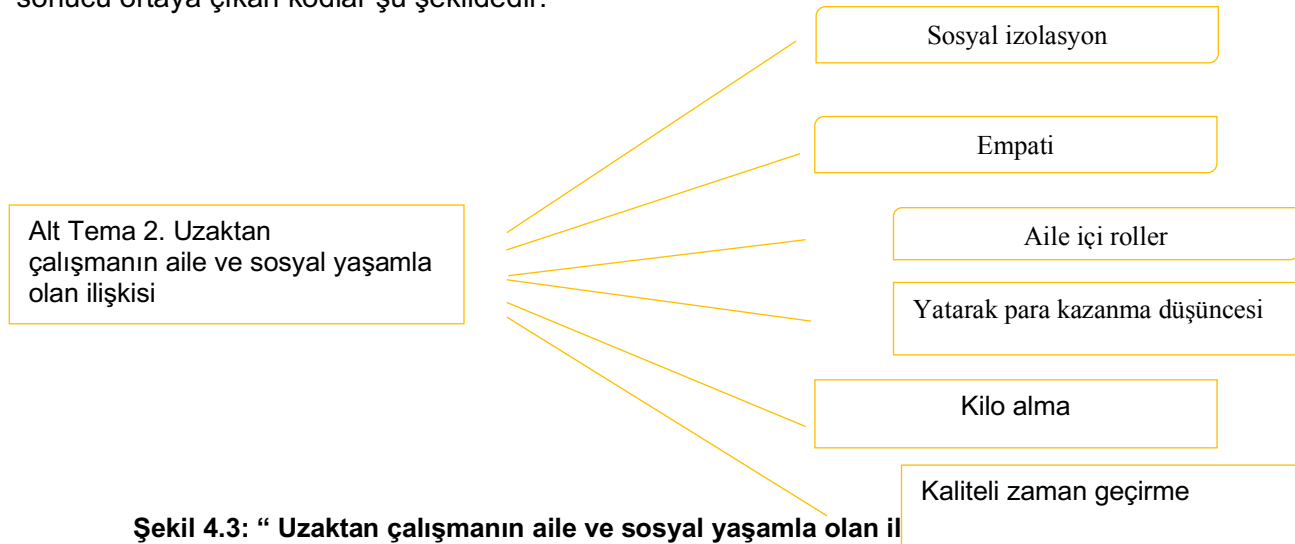
Tablo 4.5'de Alt Tema 1 uzaktan çalışmanın aile bireylerinin ruh sağlığına olan etkileri ilişkin içerik analizi sonucu ortaya çıkan kodlar aşağıdaki gibidir.

Şekil 4.2: “Uzaktan çalışmanın aile bireylerinin ruh sağlığına olan etkileri “ alt tema kodları ;

Şekil 4.2 'de görüldüğü üzere, Alt Tema 1” Teleworking sistemle çalışmanın aile bireylerinin ruh sağlığına olan etkileri” temasının kod sıklığı; Duygu Durum (f=19), Güvende olma hissi (f=7), Ölüm ve Hastalık Korkusu (f=10), Motivasyon, (f=5) şeklindedir. Katılımcı sıklık olarak “ Duygu Durum ve Ölüm ve Hastalık Korkusu” kategorinde yoğunluk göstermiştir.

Tablo 4.5’ de Alt tema 2 . “Uzaktan çalışmanın aile ve sosyal yaşamla olan ilişkisi” ilişkin içerik analizi sonucu ortaya çıkan kodlar şu şekildedir:

Şekil 4.3: “ Uzaktan çalışmanın aile ve sosyal yaşamla olan il

Şekil 4.3 'de görüldüğü üzere, Alt Tema 2 “ uzaktan çalışmanın aile ve sosyal yaşamla olan ilişkisi “ ilişkin içerik analizini sonucu ortaya çıkan kodlar şu şekildedir; Sosyal izolasyon (f=20), Empati (f=6), Aile İçi Roller (f=14), Yatarak Para Kazanma Düşüncesi (f=26), Kilo Alma (f=3), Kaliteli Zaman Geçirme (f=18) şeklindedir. Burada da görüldüğü üzere “Yatarak Para Kazanma ve Sosyal İzolasyon” kodları katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

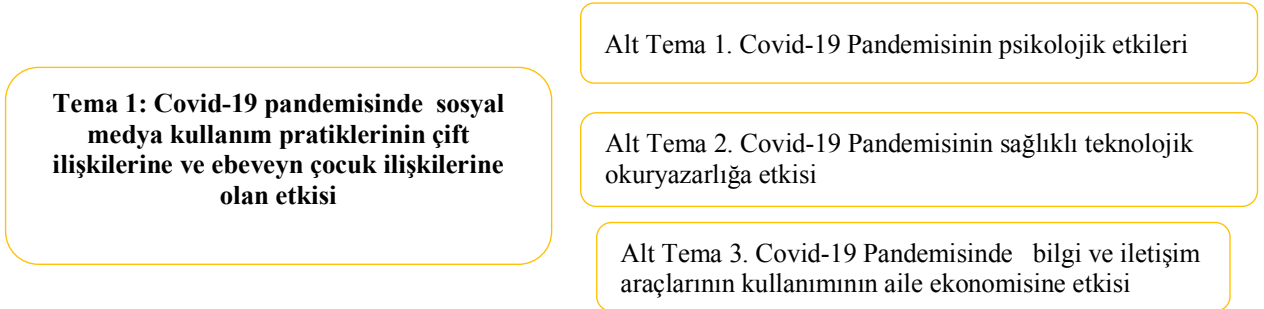
Tablo 4.6: “Covid-19 Pandemisinde sosyal medya kullanım pratiklerinin çift ilişkilerine ve ebeveyn çocuk ilişkilerine olan etkisi” bulgularına yönelik içerik analizi:

Alt Tema	Kodlar	F	Veriler
Covid-19 pandemisinin psikolojik etkileri	Telefon kullanma süresi	8	“...telefon elime yapıştı yani...”(K12) “...şimdi elimden telefon düşüyor...”(K15) “...7/24 onlardan mesaj geldiği için gerçekten çok fazla vakit harcıyoruz”(K14)
	Oyun oynama davranışı	5	“...telefonunu alıyor, oyuna bakıyor oyun oynuyor sinirlerime dokunuyor..”(K5) “...iki sene önce oyun bilgisayarı aldım....büyük oğlum bağımlı

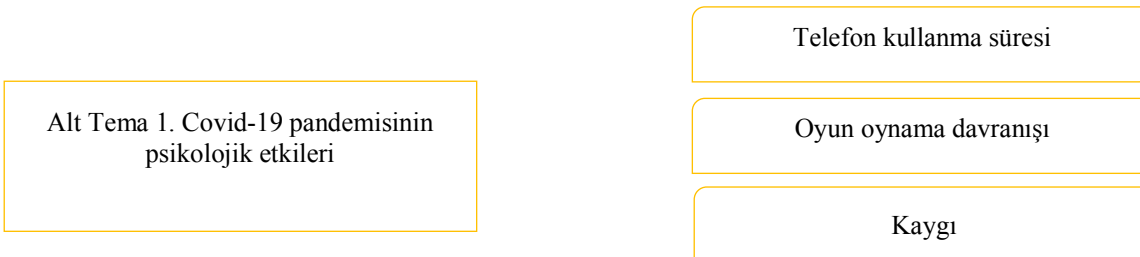
			durumda nerdeyse..”(E15) “...kafamı dağıttım oyun oynarken ona konsantre oldum..”(K16)
	Kaygı	10	“..acaba sayılar arttı mı , acaba ölüm sayıları arttı mı?..”(K2) “..markete gidemiyorduk, gidene kötü gözle bakıyorduk, bütün bina birbirimizi görünce kaçıyorduk..”(K7) “..acaba bizde nasıl bir şey oluşturacak, hem maddi hem manevi sıkıntılar yaşayacağız diye kaygılarımız oluştu”(E12)
Covid-19 Pandemisi sağlıklı teknolojik okur yazarlıkla etkisi	Teknoloji kullanımı ndaki bilgi yetersizliği	6	“.. teknolojiyle aram çok iyi değildi..”(K9) “..50 yaşında olmam biraz bilgisayar üzerinde ders vermemi zorluyor, zor geldi..”(K17)
	Sosyal medya kullanma davranışları arındaki farklılık	20	“... instagrama çok fazla girmeye başladım..”(K3) “..takip edemediğim bazı şeyleri sürekli takip etmeye başladım..”(E13) “... evde kalma süremin uzamasıyla sosyal medyayı kullanma sürem tabiki arttı..”(E14)
	Mesleki olarak geliştirme k	6	“...işte zoom’u öğrendik ve bu bize hız kazandırdı...”(E9) “... mesleki açıdan kendimi geliştirdiğimi düşünüyorum..”(K19) “.. uzaktan eğitim konusunda bizi geliştirdi bu süreç...”(E20)
Covid-19 pandemisi inde bilgi ve iletişim araçlarını n kullanımı nın aile	Market ve mutfak Masraflarının Artması	4	“.. mutfak yükümüzde açıkçası arttı..”(K9) “... market masraflarımız ve mutfak masraflarımız da arttı”(E2)
	Yetersiz internet, bilgisayar	8	“..tüm öğrenciler ulaşamıyor, interneti olmayan bilgisayarı olmayan...”(E4) “..bazen insanlar kendisini çaresiz hissediyor, hocam biz

ekonomisine etkisi	ve akıllı telefon	giremiyoruz..”(K12) “...evde dört kişiyiz... internet bazen gidiyor... ”(E20)
	Online alışverişin artması	6 “... instagram ’da o yetmiyormuş gibi oradan alışveriş yapmaya başladım..”(K11) “...eşim için kaygılarım artabiliyor, internette takip ettiği site sayısı fazlalaştı, kıyafetten alışverişe her şey ordan..”(E15) “...markete bile gitmiyoruz, hepimiz sanal marketten alıyoruz... ”(K17)

Tablo 4.6 ‘da görüldüğü üzere, katılımcıların görüşlerinin içerik analizi sonucunda “Covid-19 Pandemisinde sosyal medya kullanımının çift ilişkilerine ve ebeveyn çocuk ilişkilerine olan etkisi” temasının üç alt teması elde edilmiştir. Bunlar; Alt Tema 1. Covid-19 Pandemisinin psikolojik etkileri, Alt Tema 2. Covid-19 Pandemisinin sağlıklı teknolojik okuryazarlıkla etkisi “Alt Tema 3. Covid-19 Pandemisinde bilgi ve iletişim araçlarının kullanımının aile ekonomisine etkisi” olarak belirlenmiştir. Bu alt temaların gösterimi Şekil 4.4, Şekil 4.5, Şekil 4.6 ve Şekil 4.6’da verilmiştir.

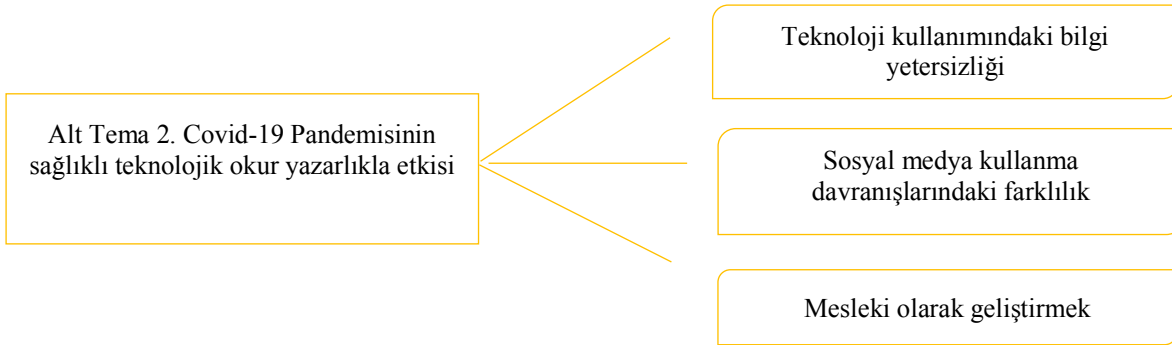
Şekil 4.4: ” Covid-19 Pandemisinde sosyal medya kullanım pratiklerinin çift ilişkilerine ve ebeveyn çocuk ilişkilerine olan etkisi” ana temasının alt tema kodları şu şekildedir;

Şekil 4.5: “Covid-19 Pandemisinin psikolojik etkileri“ alt tema kodları

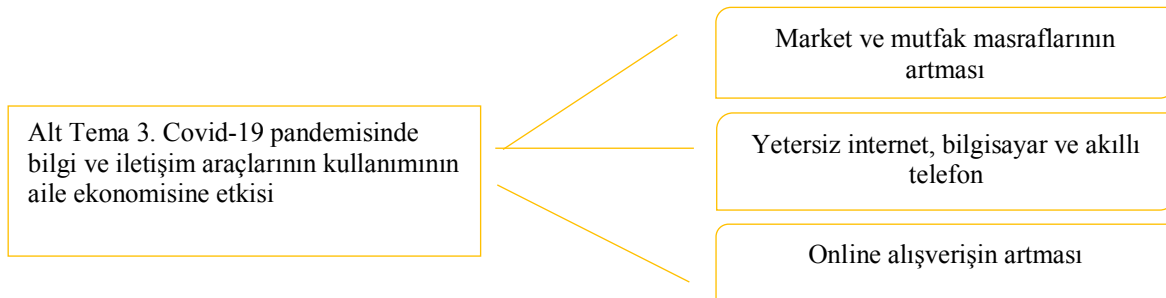
Tablo 4.6'da Alt Tema 1 " Covid-19 Pandemisinin psikolojik etkileri" ilişkin içerik analizi sonucu ortaya çıkan kodlar şu şekildedir;

Şekil 4.6 'da görüldüğü gibi, Alt Tema 1 "Covid-19 Pandemisinin psikolojik etkileri" ile ilgili içerik analizinin sonucu elde edilen kodlar şu şekildedir; Telefon kullanma süresi (f=8), Oyun oynama davranışı (f=5), Kaygı (f=10), şeklindedir. Buradan katılımcıların çoğunun "Kaygı" kategorisine girdiği görülmüştür.

Şekil 4.6: "Covid-19 Pandemisinin sağlıklı teknolojik okur-yazarlıkla etkisi" alt tema kodları;

Tablo 4.6'da görülen Alt Tema 2 " Covid-19 Pandemisinin sağlıklı teknolojik okur- yazarlıkla etkisi" ilişkin içerik analizi sonucu belirlenen kodlar şu şekildedir; Teknoloji kullanımındaki bilgi yetersizliği (f=6), Sosyal medya kullanma davranışlarındaki farklılık (f=20), Mesleki olarak geliştirmek (f=5), şeklindedir. Buradan katılımcıların çoğunun " Sosyal Medya Kullanma Davranışlarındaki Farklılık" kategorisine girdiği görülmüştür.

Şekil 4.7: "Covid-19 Pandemisinde bilgi ve iletişim araçlarının kullanımının aile ekonomisine etkisi" alt tema kodları

Tablo 4.6'da görülen Alt Tema 3 " Covid-19 Pandemisinde bilgi ve iletişim araçlarının kullanımının aile ekonomisine etkisi" ilişkin içerik analizi sonucu ortaya çıkan kodlar şu şekildedir; Market ve mutfak masraflarının artması (f=4), Yetersiz internet, bilgisayar ve akıllı telefon (f=8), Online alışverişin artması (f=6), şeklindedir. Buradan katılımcıların çoğunun " Yetersiz internet, bilgisayar ve akıllı telefon" kategorisine girdiği görülmüştür.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Literatür incelendiğinde uzaktan çalışma sisteminin birçok avantaj ve dezavantajlarının olduğu görülmektedir. Uzaktan çalışmanın en büyük avantajlarından biri çalışanların mekândan bağımsız olarak işlerine devam edebilmesidir. Fakat yine çalışanlar tarafından raporlanan dezavantajlardan en önemlisi ise iş ile aile arasındaki dengenin sağlanamaması ve işverenlerin çalışanları sürekli “ulaşılabilir” olarak kabul etmesidir. Bu sebeple, çalışanlar için mesai saati kavramı belirsizleşmekte ve uzun vadeli olarak da çalışanların verimini azaltmaktadır (Boell, Cecez-Kecmanovic & Campbell, 2016). Covid-19 Pandemisi öncesinde de kimi sektörlerde uygulanan uzaktan çalışma, zorunluluk olarak 2020-2021 yıllarında tıpkı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle evli ve çocuklu ailelerin uzaktan çalışmanın aile içi iletişim ve sosyal medya kullanım pratikleri ile ilgili deneyimlerini derinlemesine incelemek amacıyla yapılan bu çalışmanın alanda yapılacak diğer çalışmalar için kaynak olacak bulguları saptanmıştır.

Öncelikle, bu araştırmanın birinci alt problemi, uzaktan çalışmanın, evli ve çocuklu çiftlerin aile içi iletişimi üzerinde etkisinin nasıl olduğunun incelenmesidir. Bu amaçla katılımcıların, uzaktan çalışma sisteminde evde kaldıkları süre zarfında kendilerini nasıl hissettikleri, aile içi iletişimin nasıl etkilendiği, ne gibi farklılıklara neden olduğu, aile içi rolleri nasıl etkilendiği, iş yaşamını nasıl etkilediği gibi konularda yaşadıkları durumlara ilişkin ifadeleri ele alınmıştır:

Örneğin; *“Ben çok sıkıldım, çünkü şeyi hissediyordum insanlarla öğrencilerle bir arada olmayı sohbet etmeyi konuşmayı, ya işe gidip gelmek falan hoşuma gidiyordu, artık hani emekli olayım derken fark ettim ki emekli olmamalıyım” (K7).*

” Tabi ki pandemi başlar başlamaz büyük bir şok yaşadık. 15 günlük bir tatil gibi geldi hemen bitecek bir şeymiş gibi düşündük açıkçası. O bir hafta özellikle korktuk ama ev içerisinde olmak biraz da rahatlatıcıydı sanki başlangıçta” (E15).

“Tabii ki sıkıntılı yönleri daha fazla, öncelikle ailem, eşim ve kızım evdeler benim her gün gitmek zorunda olmam ister istemez bir kaygı oluşturdu. Bu haftasonu kısıtlamalar olduğundan dolayı evdeyim. Eşimle ve kızım ile daha fazla vakit geçiriyorum, daha çok şey paylaşabiliyorum”(E16).

“Pandemi sürecinde birçok rolü aynı anda evde yaşamak sıkıntılı oldu”(K18)

“şimdi evde çocuk olduğu için o açıdan biraz zorlandım, onunla birlikte profesyonel hayatımı yönetmek zor geldi” (K19).

Bu bağlamda araştırma örneğinde yer alan evli ve çocuklu çiftlerin pandemi sürecinin başında stres yaşadıkları, bilmedikleri bir çalışma sistemiyle karşı karşıya kaldıkları için zorlandıkları, aile ve iş hayatı ile ilgili rollerinin de artmasından dolayı hem iş yükünün hem de duygusal yüklerinin arttığı anlaşılmaktadır. Fakat diğer taraftan evde oldukları için kendilerini güvende hissettiklerini, karı-koca, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde, birlikte hiç olmadığı kadar çok vakit geçirdiklerini ve bu durumun da onları birbirlerine yakınlaştırdıklarını da ifade etmişlerdir. 2020 yılında Kurt-Demirbaş ve Sevgili-

Koçak tarafından yapılan bir araştırmada Covid-19 Pandemisi döneminde evden çalışma şartlarının, karı-koca ilişkilerini olumsuz etkilediği, esnek çalışma şartları altında evde çalışanların, dışarıda çalışanlara göre evlilik ilişkilerinde ve doyumlarında azalma olduğunu tespit edilmiştir. Fakat bu araştırmada pandemi sürecinde evde kalan çiftlerin birbirleriyle daha kaliteli zaman geçirdikleri, birbirlerini anladıkları ve daha çok keyif aldıkları katılımcılar tarafından dile getirilmiştir:

K16: “...birlikte zaman geçiriyoruz, birbirimizi daha iyi tanıma fırsatı buluyoruz, hani açık konuşmak gerekirse mesela önceden daha çok tartışırken şu anda daha az tartıştığımızı düşünüyorum, birlikte vakit geçirirken gerçekten keyifli oluyor” (K16).

E3: “...biz şimdi pandemi evresindeki ilişkilerimize göz attığımızda sanki pandemi başladıktan sonra daha iyileşti” (E3).

Bu çalışmanın aile içi iletişim ve çiftlerin ilişkisine yönelik bulguları genel olarak iletişimin ve ilişkinin iyileştiği yönündedir. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında ise bu bulgunun desteklediği görülmektedir. Yapılan çalışmaya göre (Barış ve Taylan, 2020) pandemi süresince ailelerin ilişkileri ve olumlu iletişimlerinin arttığı saptanmıştır. Fakat aynı şekilde pandemi süresince aile içindeki çatışmaların arttığını gösteren bulgular da mevcuttur (Öztürk, Yılmaz, Erbil ve Hazer, 2020). Bu bulgularda öne çıkan nokta, aile içinde özellikle temizlik ve hijyen konularında aile içi çatışmaların arttığı yönündedir. Döğler ve Kılınç (2021) aile içi iletişimin olumsuz yönde etkilendiğini fakat bunun sebebinin hijyen ve temizlik gibi konulardan ziyade aile içi iletişimde konuşma ve dinleme becerilerinin olumsuz yönde etkilenmesi ve stresin artmasına bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Özyürek ve Çetinkaya (2021) ise pandemi döneminde aile içindeki iletişimin hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilendiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, yapılan çalışmalar konunun henüz yeni olması sebebiyle tam bir fikir birliği içinde değildir. Yapılan çalışmalar arttıkça sonuçların da daha netleşeceği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt probleminde de, Covid-19 Pandemisi sürecinde sosyal medya kullanım pratikleri ile aile içi iletişim arasındaki ilişki incelenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından 2020 yılında yayınlanan Sosyal Medya Kullanım Kılavuzuna göre sosyal medya kullanımı Türkiye ortalaması 2 saat 51 dakikadır (TC Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020). Küresel bir salgın olan Covid-19 salgını bireylerin zorunlu olarak kendilerini sosyal yaşamdan izole etmelerine ve kısmi karantina uygulamalarına neden olmuştur. Bu dönemde okulların ve üniversitelerin uzaktan eğitim uygulamalarına başlaması ve insanların zorunlu olmadıkça evde kalmaları gerektiği vurgulanmıştır. Bu süreçte “Hayat Eve Sığar” gibi sloganlarla kamu spotları oluşturulmuştur. Böylece insanlar, covid-19 salgın tehlikesinden korunmak ve salgının yayılımını engellemek için evlerine kapanarak sosyal izolasyon başlatmıştır. İşte bu noktada insanlar, kullanımı oldukça yaygın olan sosyal medya araçlarıyla aralarına sosyal mesafe koy(a)mamış, bir nevi “zorunlu” olarak sosyal medya araçlarını kullanmaya yönelmişlerdir. Aslında sadece sosyal medya araçlarının değil; bilgisayar, internet, cep telefonu ve isteğe bağlı dijital

yayıncılık platformları gibi diğer iletişim araçlarının kullanımı da bu dönemde oldukça artmıştır (Diker, 2020). Bu araştırmada da katılımcıların bir kısmının pandemi sürecinde evde kaldıkları dönem içerisinde sosyal medyada geçirdikleri zamanın arttığını ifade ederken bir kısım katılımcıların ise iş yoğunlukları ve ev içi rollerin artmasında dolayısı ile daha önceki dönemlere oranla sosyal medyayı daha az kullandıklarını vurgulamışlardır. Aynı zamanda dijital oyun oynama davranışlarıyla ilgili de yine bir kısım katılımcının oyun oynama sıklığının arttığını söylemesine rağmen katılımcıların çoğunun zaten oyun oynamadıklarını bu süreçte de bunun değişmediğini ifade etmişlerdir:

K2: *“Ben açıkçası ben bu süreçte sosyal medyaya yakınlaşmaktan ziyade sosyal medyadan daha da uzaklaştım diyebilirim”*

K3: *“ Kitap okumamaya başladım, tamamen bu süreçte internet odaklıydım, Instagram’a çok fazla girmeye başladım, sürekli bir telefondaım, telefonda geçirdiğim saatler tabii ki uzadı”*

E18: *“Sosyal medya kullanımım tabii ki arttı, önceden Zoom üzerinden toplantı yapmayı bilmezken, konuşmayı bilmezken şimdilerde artık bunu uzman halde yapar hale geldik, artık rahatlıkla okula gitmediğimiz günlerde çocuklar Zoom’da görüşürüz deyip anında bağlanabiliyoruz”*

E8: *“Biz ”Biz oyun oynamıyoruz, çocuğumuza da oyun oynatmıyoruz”*

K9: *“Ben oyun oynamıyorum”*

Bu bağlamda sosyal medya kullanımının katılımcıların bir kısmı tarafından arttığını yine bir kısım katılımcı içinde bunun tam tersinin olduğunu, yani eskisinden daha az sosyal medyayı kullandıklarını belirtmişlerdir.

Sokağa çıkma kısıtlılıkları ve sosyal izolasyon önerileri özellikle çevrimiçi oyun gibi dijital eğlence tüketimini artırdı. Yapılan çalışmalar çevrimiçi oyun etkinliğinde ve oyun ile ilgili internet trafiğinde yaklaşık %70’lik artış bildirmiştir (Göker & Turan, 2020). Fakat bu araştırmada sosyal medya kullanım pratikleri ve dijital oyun oynama davranışlarında beklenenin aksine, bir artış görülmemiştir. Bu durum, bireysel farklılıklar ile açıklanmaktadır. Pandemi öncesinde de oyun oynama davranışı göstermeyen bireylerin sonrasında çocuğuna örnek olabilmek için de oyun oynamaması ya da sürekli dijital ortamlarda vakit geçirmemesi de araştırmacılar tarafından beklenen bir bulgu olarak yorumlanmıştır.

Bu çalışmanın örneklem grubunun 20 çiftten oluşması (40 kişi) araştırmanın bulgularının genellenmesini engellemektedir. Fakat yine de elde edilen bulguların alanda yapılacak diğer çalışmalar için basamak oluşturacağı düşünülmektedir. Uzaktan çalışma sisteminin pandemi sonrasında da uygun olan sektörlerde “hibrit” olarak uygulanmaya devam edeceği düşünülmektedir. Yani özellikle beyaz yakalı çalışanların yoğun olduğu bankacılık gibi sektörlerde şimdiden hibrit uygulamaların olacağı, uzaktan çalışmaya uygun sadece teknoloji araçlarını kullanarak yürütülebilecek departmanların uzaktan diğerlerinin ise ofis ortamında çalışacağı duyurulmuştur (Capital, 2020). Bu bağlamda uzaktan çalışma ile ilgili özellikle evli ve çocuklu çalışanların iş

doyumunun artması ve ev ile iş dengesinin kurulması için bazı önerilerin yapılması gerekliliği doğmuştur. Öncelikle işe yerlerinin uzaktan çalışan elemanlarının ev ve iş arasındaki dengeyi kurabilmesi için bazı kurallar ve tanımlar yapması gerekmektedir. Mesai saatlerinin belirlenmesi, mesai saatleri dışında e-posta veya whatsapp mesajlarının gönderilmemesi, telefon edilmemesi kısaca çalışanların sürekli olarak “ulaşabilir” görmemek çok faydalı olacaktır. Bilgi akışının aksamaması için sık sık toplantı yapılması tercih edilebilir. Fakat bu gereksiz ve uzun süren toplantılardan kaçınmanın, geç saatlere ya da hafta sonuna çok acil durumlar hariç toplantı planlamamanın çalışanların verimini arttıracığı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma kapsamında Bahçeşehir Üniversitesi Senatosu Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (30.12.2020 tarih ve E-20021704-604.01.01-1122 Sayılı). Ayrıca araştırmaya katılımda gönüllülük esası dikkate alınarak katılımcılardan onam alınmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamışlardır.

ÇATIŞMA BEYANI

Çalışmada herhangi potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbaş Tuna, A., Türkmendağ, Z. (2020).Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Çalışma Uygulamaları ve Çalışma Motivasyonunu Etkileyen Faktörler, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (3), 3246-3260.
- Akca, M., & Tepe Küçüköğlü, M. (2020). COVID-19 ve İş Yaşamına Etkileri: Evden Çalışma. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 71-81.
- Aktaş, B., & Bostancı Daştan, N. (2021). Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerindeki Oyun. *Bağımlılık Dergisi*, 129-138.
- Barış, İ. ve Taylan, H. H. (2020). Küresel salgın sürecinde Türkiye’de aile içi sorunlar. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 13-32.
- Boell, S.K., Cecez-Kecmanovic, D. & Campbell, J. (2016). Telework paradoxes and practices: The importance of the nature of work. *New Technology, Work and Employment*, 31 (2), 114-131.
- Buran, A. (2015). Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları. F. N. Seggie, & Y. Bayyurt içinde, *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları* (s. 43-58). Ankara: Anı.
- Capital (2020) <https://www.capital.com.tr/yonetim/yeni-trendler/hibrit-model-donemi> Erişim tarihi: 13.09.2021
- Çebi, E. (2020). Covid-19 Salgını Döneminde “Normal” Ve “Yeni Normal” Yaşam Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (73), 582- 594.
- Diker, E. (2020). *Covid-19 Salgını Döneminde Sosyal Medya Kullanımı*. TRT Akademi Dergisi:

- <https://trtakademi.net/koronavirus-kategori/kovid-19-salgini-doneminde-sosyal-medya->
- Döğer, S.S. ve Kılınç, F.E. (2021). 4-6 Yaş Çocuğa Sahip Ailelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Çocukları İle İletişimlerinin İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 480-496. DOI: 10.21733/ibad.837127.
- Göker, M. E. ve Turan, Ş. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde Problemlili Teknoloji Kullanımı. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 108-114.
- Karakaş, M. (2020). Covid-19 Salgınının Çok Boyutlu Sosyolojisi ve Yeni Normal Meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40 (1), 541-573.
- Kurt Demirbaş, N. ve Sevgili Koçak, S. (2020). 2-6 Yaş Arasında Çocuğu Olan Ebeveynlerin Bakış açısıyla Covid-19Salgını Sürecisinin Değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi*, 7,6, 328-349.
- Maruyama, T. & Tietze, S. (2012). From anxiety to assurance: Concerns and outcomes of telework. *Personnel Review*, 41(4), 450-469.
- McDaniel, B.D., Adam M., Galovan, A.M. & Drouin, M. (2020). Daily technoferece, technology use during couple leisure time, and relationship quality. *Media Psychology*, 1-30.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-21.
- Öztürk, M.S., Yılmaz, N., Demir-Erbil, D., ve Hazer, O. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Hanehalkındaki Çatışma ve Birlik-Beraberlik Durumunun İncelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 295-314, DOI: <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44424>.
- Özyürek, A. ve Çetinkaya, A. (2021). COVID-19 Pandemi Döneminde Aile ve Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinin İncelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (1), 96-106. ISSN:1304-8392
- Sarbu, M. (2018). The role of telecommuting for work-family conflict among German employees. *Research in Transportation Economics*, 70, 37-51.
- Sarker, S., Xiao, X., Sarker, S. & Ahuja, M.K. (2012). Managing employees' use of mobile technologies to minimize work/life balance impacts. *MIS Quarterly Executive*, 11,1-15.
- Serinikli, N. (2021). COVID 19 Salgın Sürecinde Örgütsel Değişim: Uzaktan/Evden Çalışma Modeli. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31 (1), 277-288.
- Wheatley, D. (2012). Good to be Home? Time-Use and Satisfaction Levels Among Home-Based Teleworkers. *New Technology, Work and Employment*, 27, 224-241.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.